

Handlingsplan 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp

---

Till justitieutskottet

Justitieutskottet beslutade den 20 oktober 2016 att ge socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2015/16:192 Handlingsplan 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp samt över motioner i de delar som berör socialutskottets beredningsområde.

Socialutskottet överlämnar, under förutsättning av justitieutskottets medgivande, motion 2016/17:666 (L) som väckts under den allmänna motionstiden 2016/17.

Socialutskottet har beslutat att yttra sig över motionerna 2016/17:54 (L) yrkande 6, 2016/17:67 (KD) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:666 (L).

Socialutskottet anser inte att några initiativ är nödvändiga med anledning av motionsyrkandena. Justitieutskottet bör därför avstyrka yrkandena.

I ärendet finns två avvikande meningar (L, KD) och ett särskilt yttrande (M, C, L, KD).

Socialutskottets överväganden

Regeringens skrivelse

Handlingsplanen till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp är en fortsättning på föregående periods handlingsplan som sträckte sig mellan 2014 och 2015. Den nya handlingsplanen innehåller åtgärder för perioden 2016–2018.

Av skrivelsen framgår att regeringen under perioden 2014–2015 vidtog flera åtgärder i syfte att förbättra skyddet för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp. De mest centrala av dessa åtgärder beskrivs i skrivelsens andra kapitel. Det tredje kapitlet ger en nulägesbeskrivning för området, medan det avslutande fjärde kapitlet innehåller de nya åtgärder regeringen avser att vidta i syfte att förebygga brott, skydda och stödja barnen samt skapa förutsättningar för att effektivt lagföra gärningsmän. Åtgärderna ska i genomförandet genomsyras av ett barnrättsperspektiv och ett jämställdhetsperspektiv och även beakta ett hbtq-perspektiv.

Målen för regeringens föreslagna åtgärder är följande:

- att barn inte blir offer för människohandel
- att barn inte utsätts för sexuella övergrepp och exploatering, vare sig i Sverige eller i samband med turism och resande
- att alla barn som har varit offer för människohandel, exploatering eller sexuella övergrepp får det skydd och stöd de behöver
- att främja barns kunskap om sina rättigheter att bli skyddade mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp och öka deras möjligheter att själva motverka sin utsatthet.

Enligt regeringen ska åtgärderna bidra till att öka effektiviteten och samordningen hos de statliga myndigheter som berörs, att ständigt utveckla kunskapen och kompetensen inom området, att kontinuerligt förebygga och beivra brott mot barn och att ge barn det stöd de behöver.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:54 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om tillfälligt omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU. Motionärerna anser att skyddet för barn som riskerar att utsättas för människohandel eller övergrepp måste vara lika starkt oavsett vilket land barnet kommer från och även om barnet vistas tillfälligt i Sverige utan att ha sin hemvist här. De

föreslår att det ska införas nya bestämmelser som möjliggör ett omedelbart omhändertagande även då Bryssel II-förordningen¹ är tillämplig.

I kommittémotion 2016/17:67 av Andreas Carlson m.fl. (KD) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att förkorta Barnombudsmannens uppdrag att bidra till ökad kunskap om varför ensamkommande barn försvinner till senast den 15 juni 2017. I yrkande 2 begärs att det i uppdraget tydliggörs att upplysningar ska hämtas in även från personal inom Polismyndigheten och socialtjänsten.

I motion 2016/17:666 av Tina Acketoft (L) begärs ett tillkännagivande om att ge socialtjänsten möjlighet att begära reflektionstid vid misstänkt människohandelsbrott, enligt norsk modell. Motionären anför att förutom polis och åklagare bör även de sociala myndigheterna få möjlighet att begära 30 dagars betänketid för den misstänkt brottsutsatta där stöd under denna tid kan ges.

Gällande rätt

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Av 6 § LVU framgår att socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om

1. det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och
2. rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Pågående arbeten

Förslag till ny LVU

Utredningen om tvångsvård för barn och unga överlämnade i januari 2015 slutbetänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård – förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Betänkandet innehåller förslag till en ny lag om tvångsvård av barn och unga som tydligare utgår från barns och ungas rättigheter. Bland annat föreslås att det ska införas nya bestämmelser som möjliggör omedelbart omhändertagande av vissa barn som befinner sig i Sverige utan att ha sin

---

¹ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000.

hemvist här. Av betänkandet framgår bl.a. följande när det gäller omedelbart omhändertagande av barn.

Ärenden och mål enligt LVU omfattas av Bryssel II-förordningen.² Artikel 20 i Bryssel II-förordningen medger att myndigheter och domstolar i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder när det gäller en person som vistas i landet även om en myndighet eller domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak. I svensk lagstiftning är beslut om omedelbart omhändertagande en sådan interimistisk åtgärd. Ett beslut om omedelbart omhändertagande förutsätter dock fortsatt LVU-vård, vilket kolliderar med Bryssel II-förordningen som utgår från att den fortsatta vården ska beslutas och ges i hemlandet.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att det ska införas bestämmelser i den nya LVU som möjliggör ett omedelbart omhändertagande enligt Bryssel II-förordningen.³

Enligt uppgift från Regeringskansliet bereds betänkandet, och en lagrådsremiss planeras till 2017.

Budgetpropositionen för 2017

Av budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 9) framgår att regeringen har för avsikt att inrätta ett nationellt kunskapscenter för frågor om ensamkommande barn, i syfte att fördjupa och sprida kunskap om hur dessa barn kan bemötas och stödjas.

Barnombudsmannens uppdrag

Regeringen gav i juni 2016 Barnombudsmannen i uppdrag att bidra till ökad kunskap om varför ensamkommande barn försvinner.⁴ Uppdraget innebär att Barnombudsmannen ska lyssna på barn som har kommit tillbaka för att informera sig om de omständigheter som är kopplade till barnens försvinnande. Myndigheten ska sedan sammanfatta informationen som framkommer i dialogen med barnen i en rapport som ska spridas till berörda myndigheter, kommuner och övriga aktörer som arbetar med eller för ensamkommande barn.

Uppdraget ska genomföras med ett tydligt fokus på att säkerställa barnets rättigheter och med ett tydligt barnrättsperspektiv och jämställdhetsperspektiv. Uppdraget ska vidare utföras i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholms län. Barnombudsmannen ska i genomförandet av uppdraget särskilt beakta länsstyrelsernas uppdrag när det gäller ensamkommande barn som försvinner.⁵ I uppdraget ingår att inhämta upplysningar från Migrationsverket.

Uppdraget ska redovisas till Socialdepartementet senast den 15 december 2017.

---

² Se ovan.

³ Se utredningens förslag till 7 kap. 13 och 14 §§ ny LVU.

⁴ S2016/04467/FST.

⁵ S2016/00634/FST.

Länsstyrelsernas uppdrag

Regeringen gav i januari 2016 länsstyrelserna i uppdrag att⁶

- genomföra en nationell kartläggning av ensamkommande barn som försvinner
- analysera och föreslå åtgärder för att förebygga att ensamkommande barn försvinner, där utgångspunkten ska vara att ensamkommande barn som inte har rätt att vistas i Sverige ska återvända till sina hemländer
- sprida resultat och metoder till myndigheter, kommuner, landsting och andra berörda aktörer.

Länsstyrelsen i Stockholms län ska samordna länsstyrelsernas arbete.

Uppdraget ska utföras i samverkan med bl.a. Polismyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting. I uppdraget ingår även att inhämta upplysningar från Barnombudsmannen.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2016 i de delar som avser att genomföra en nationell kartläggning och att analysera och föreslå åtgärder, respektive den 15 december 2017 i den del som avser att sprida resultat och metoder.

Justitieombudsmannens initiativ

Under hösten 2016 startade Justitieombudsmannen en serie inspektioner med fokus på ensamkommande barn för att se om barnens grundläggande rättigheter respekteras. Inriktningen på granskningen kommer att vara att se om lagar och regler tillämpas korrekt och om berörda myndigheter behöver vägledning i hanteringen av dessa frågor.

Justitieombudsmannens arbete beräknas vara färdigt den 31 mars 2017.

Socialutskottets ställningstagande

Regeringen har i skrivelsen presenterat en ny handlingsplan till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp. Ett antal motioner har väckts med anledning av skrivelsen. En del av dessa samt en motion från den allmänna motionstiden 2016/17 berör socialutskottets beredningsområde. Socialutskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

Utredningen om tvångsvård för barn och unga föreslår i sitt slutbetänkande (SOU 2015:71) att det ska införas nya bestämmelser som möjliggör ett omedelbart omhändertagande enligt Bryssel II-förordningen. Socialutskottet konstaterar att betänkandet bereds inom Regeringskansliet och att en lagrådsremiss är planerad till 2017. Mot denna bakgrund anser socialutskottet att något initiativ inte är nödvändigt med anledning av motion 2016/17:54 (L) yrkande 6. Justitieutskottet bör därför avstyrka yrkandet.

När det gäller Barnombudsmannens uppdrag om ensamkommande barn som försvinner konstaterar socialutskottet att detta ska utföras i samverkan

---

⁶ Se ovan.

med Länsstyrelsen i Stockholms län och att Barnombudsmannen särskilt ska beakta länsstyrelsernas uppdrag på samma tema. Länsstyrelsernas uppdrag ska i sin tur genomföras i samverkan med bl.a. Polismyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting. Både Barnombudsmannens och länsstyrelsernas uppdrag ska avslutas senast den 15 december 2017. Mot denna bakgrund anser socialutskottet att något initiativ inte heller är nödvändigt med anledning av motion 2016/17:67 (KD) yrkandena 1 och 2. Justitieutskottet bör därför avstyrka yrkandena.

Justitieutskottet bör även avstyrka motion 2016/17:666 (L).

Stockholm den 8 november 2016

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Anna-Lena Sörenson (S), Cecilia Widegren (M), Lennart Axelsson (S), Margareta B Kjellin (M), Mikael Dahlgvist (S), Jenny Petersson (M), Kristina Nilsson (S), Carina Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (L), Karin Rågsjö (V), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S), Ann-Britt Åsebol (M), Staffan Danielsson (C), Stefan Nilsson (MP) och Christina Östberg (SD).

Avvikande meningar

1. Skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (L)

Barbro Westerholm (L) anför:

Jag anser att skyddet för barn som riskerar att utsättas för människohandel eller övergrepp måste vara lika starkt oavsett vilket land barnet kommer från och även om barnet vistas tillfälligt i Sverige utan att ha sin hemvist här. Jag föreslår därför att det ska införas nya bestämmelser som möjliggör ett omedelbart omhändertagande även då Bryssel II-förordningen är tillämplig.

Mot denna bakgrund bör justitieutskottet tillstyrka motion 2016/17:54 (L) yrkande 6. När det gäller motionerna 2016/17:67 (KD) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:666 (L) är jag överens med utskottsmajoriteten. Dessa motioner bör justitieutskottet avstyrka.

2. Skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (KD)

Emma Henriksson (KD) anför:

När det gäller Barnombudsmannens uppdrag delar jag bedömningen att kunskapen om varför ensamkommande barn försvinner avsevärt behöver förbättras. Med tanke på frågans angelägenhet anser jag emellertid att tidsplanen bör förkortas och att arbetet bör intensifieras. Jag föreslår därför att Barnombudsmannens uppdrag i stället ska redovisas den 15 juni 2017.

Jag anser att samverkan mellan polis och sociala myndigheter är viktigt för framgång i arbetet mot människohandel liksom samverkan med civila aktörer såsom hotell, restauranger och andra näringsidkare. Det måste därför arbetas fram bättre rutiner för samarbetet mellan dessa aktörer.

Mot bakgrund av ovanstående bör justitieutskottet tillstyrka motion 2016/17:67 (KD) yrkandena 1 och 2. När det gäller motionerna 2016/17:54 (L) yrkande 6 samt 2016/17:666 (L) är jag överens med utskottsmajoriteten. Dessa motioner bör justitieutskottet avstyrka.

Särskilt yttrande

Skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (M, C, L, KD)

Emma Henriksson (KD), Cecilia Widegren (M), Margareta B Kjellin (M), Jenny Petersson (M), Barbro Westerholm (L), Ann-Britt Åsebol (M) och Staffan Danielsson (C) anför:

Vi vill för egen del tillägga följande. Det är bra att den sittande regeringen tagit fram en ny handlingsplan till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp. I detta sammanhang vill vi emellertid lyfta fram att det var den dåvarande regeringen som redan 2010 tog initiativ till en ny utformning av människohandelsbrottet och att allianspartierna under riksmötena 2014/15 och 2015/16 motionerade om en nationell handlingsplan mot människohandel. Det var också den dåvarande regeringen som tog initiativ till och tillsatte 2014 års människohandelsutredning (Ju 2014:22).

Vi vill vidare lyfta fram vad som sägs i kommittémotion 2016/17:3236 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 3 om en nationell handlingsplan för att ta ett samlat grepp för att effektivisera arbetet mot människohandel. Det kan t.ex. handla om sätt att bedriva informationskampanjer för att göra det lättare att upptäcka människohandel, att på nationell nivå samordna arbetet som bedrivs av myndigheter mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål och andra ändamål, samt att verka för stärkt samverkan mellan myndigheter, frivilligorganisationer och andra aktörer.